

Kemikalier i textilier

Kläder och andra textilier kan ha behandlats med kemiska ämnen som är farliga för människors hälsa och miljön. Som konsument är det svårt att veta vilka kemikalier som kan finnas i materialen.

Textilier kan innehålla rester av kemikalier som har använts vid framställning av textilt fibrer, vid spinning och vid vävning. Ämnen kan också ha använts för att ge tyget önskvärda egenskaper, som till exempel färg, flamskydd samt vatten- och smutsavvisning. Andra kemikalier som antimögelmedel kan ha tillsatts för att hindra tygerna från att mögla vid transport i fuktiga lastutrymmen.

Hälsofarliga ämnen

Astmatiker och allergiker kan vara extra känsliga för kemikalier i textilier. Vissa färgämnen och formaldehyd kan orsaka allergiska besvär och ibland kan rester av tvättmedel, konserveringsmedel och antimögelmedel ge hudreaktioner.

Cancerframkallande ämnen och sådana som kan störa fortplantningsförmågan eller påverka arvsmassan är allvarliga ur hälsosynpunkt. Hit hör bland an-

nat vissa arylaminer (bildas av azofärgämnen), kromföreningar och vissa ftalater.

Miljöpåverkan

Kemikalier som används i textilproduktionen kan påverka miljön. Störst påverkan sker i tillverkningsländerna när stora mängder bekämpningsmedel används i bomullsodlingar och när förorenat avloppsvatten släpps ut från textilfabriker. Miljöfarliga ämnen följer ibland med textilierna till nya länder och förorenar miljön där. Ett exempel är nonylfenol som påträffats i svenska reningsverk.

Några enkla sätt att minska risken att utsättas för farliga kemikalier

- Välj gärna miljömärkta textilier eftersom det är en garanti för att textilierna uppfyller vissa miljö- och kemikaliekrav. Var medveten om att varan trots sin miljömärkning ändå kan innehålla farliga kemiska ämnen. Läs mer om de olika miljömärkena på Naturskyddsföreningens webbplats.
- Välj ekologiskt odlad bomull framför traditionellt odlad bomull eftersom den ekologiska odlingen inte använder kemiska bekämpningsmedel.
- Undvik, när det är möjligt, textilier som är impregnerade, flamskyddade eller antibakteriella, eftersom farliga kemikalier vanligtvis har använts.
- Fråga i butiken om det du ska köpa innehåller farliga ämnen. Tänk på att företagen har ett ansvar för sina produkter.
- Tvätta nyinköpta kläder och sängkläder innan du använder dem första gången för att minska eventuella rester av hälsofarliga ämnen.
- Vädra ur nyuppackade varor som luktar starkt av "kemikalier" för att minska risken för inandning av ämnen.
- Var extra försiktig när det gäller varor som är avsedda att användas av barn, eftersom barn är känsligare för kemikalier än vuxna.
- Meddela butiken om en nyinköpt vara ger besvär. Uppsök läkare om besvären är stora.

Företagen har ansvaret

Företag som köper och säljer vidare textila produkter har ett ansvar för att produkten inte orsakar skada på människors hälsa och miljön. Företagen är enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler skyldiga att ersätta riskfyllda produkter med sådana som är mindre farliga. Om produkterna innehåller något särskilt farligt ämne, som finns upptaget på EU:s kandidatförteckning för tillståndsprövning, är företagen också skyldiga att lämna ut information. Konsumenterna har rätt att få informationen inom 45 dagar från begäran.

Information om lagkrav och mål i Sverige och EU när det gäller kemikalier och textilier finns i KemI:s broschyr Kemikalier i textilier (best. nr 510 916). Skriften innehåller bland annat fakta om kemikalier i textilier samt konkreta råd till företag i branschen.

Exempel på farliga kemikalier i kläder

Antibakteriella medel – motverkar bakterier och därmed dålig lukt från till exempel sportartiklar och städutrustning. Exempel är triklosan som är hudirriterande och kan orsaka långtidseffekter i vattenmiljön samt silver som är mycket giftigt för vattenlevande organismer.

Antimögelmedel – förhindrar mögel vid transport. Dimetylfumarat som påträffats i möbler kan ge kraftiga hudreaktioner och kan finnas i små påsar märkta ”anti-mould-agent” som följer med förpackningen. Ämnet förbjuds 2009 inom EU.

Azofärgämnen – vissa kan brytas ned till cancerframkallande arylaminer och är därför förbjudna inom EU. Vissa är också allergiframkallande.

Bly – kan användas vid färgning och i metall detaljer till kläder etc. Kan ansamlas i kroppen och påverka hjärnans utveckling hos barn. Kan orsaka långtidseffekter i vattenmiljön.

Bromerade flamskyddsmedel – till exempel hexabromcyklododekan (HBCDD)* kan finnas i vissa flamskyddade specialtextilier och är svårnedbrytbart, kan orsaka långtidseffekter i vattenmiljön.

Dispersionsfärger – används för att färga syntetfibrer, vissa är allergiframkallande.

Formaldehyd – motverkar krympning och skrynlor, används också för färgfixering och smutsavvisning. Hudirriterande och allergiframkallande, misstänks kunna orsaka cancer.

Ftalater – används som mjukgörare i bland annat plasttryck. Bensylbutylftalat (BBP)*, dibutylftalat (DBP)* och di(2-etylhexyl)ftalat (DEHP)* kan ge nedsatt fortplantningsförmåga.

Krom – används bland annat vid garvning av läder. Sexvärt krom kan ge allergi och framkalla cancer.

Nonylfenoletoxylat – bryts ner till nonylfenol som är giftigt för vattenlevande organismer och misstänks ge nedsatt fortplantningsförmåga.

Nickel – kan förekomma i metall detaljer på kläder och är allergiframkallande.

Perfluorerade ämnen – används som impregneringsmedel i textilier, många är svårnedbrytbara och innebär risker för miljön. Perfluoroktansulfonat (PFOS) är förbjudet inom EU.

*Ämne som bedöms vara särskilt farligt och finns med på EU:s kandidatförteckning för tillståndsprövning.